

Qulu Məhərrəmlin "Get, bir də buralara qayıtma" (16.10.2016) sərəlhəli publisistik qeydləri oxucuda güclü təəssürat oyatmaqla yanaşı, həm də məsələnin mahiyyətini də bağlı müxtəlif, bəlkə də bir-birini zidd məsələlər üzərində düşünməyə vadar edir. Əlbəttə, bu qeydlər bizi də hərim düşüncələrə sövq etdi.

Son qorinam hadisələrini hamı xalqımız, həm də vətənimizi dəfələrlə ağır sınaqlara çəkdi. Bu sınaqlarda ağır məğlubiyyətlər, xalqın birbaşa qüruruna təsir edən mənəvi sarsıntılar yaddaşımızda dərin iz qoymaqla bərabər, həm də bizi bir çox suallara cavab tapmağa sövq etdi. Axı necə ola bilər ki, bir ovuc emənini daxilədə Azərbaycan xalqının içərisinə çaxnaşma sala biləcək gücdə uğurlar qazanır, üstelik, diaspora vasitəsi ilə də özlərinin işğalçı əməllərinə haqq qazandır bilirlər?

3. HARA GETSƏN, BİR DAŞ APAR, yaxud "ölümlə rəqs" təhlükəlidir

Biz "lobbi" sözü ilə ilk dəfə 80-ci illərin sonlarında baş verən hadisələr zamanı qarşılaşdıq. Təkcə sözlə yox, həm də bu terminin ifadə etdiyi mahiyyətə qarşılaşdıq. Son demə, lobbi və lobbiçilik haqlı-haqsız hər hansı bir iddialı tərəfi müdafiə etmək, ən qatı yalanlı bələ doğru olduğuna müthi inandırmaqdır. Bəli, dünyada güclü erməni lobbi sistemi də yaranmışdır. Azərbaycanın bələ bir sistemi də yox idi.

Bunun bir səbəbi və bəlkə də, əsas səbəbi ermənilərin zaman-zaman dünyaya səpələnməsi ilə bağlıdır. Doğrudur, onlar dünyaya səpələniliblər. "Hərda günün xoş keçir, ora vətəndir" anlayışı ilə həyatlarını daha firavan qurmaq üçün xarici ölkələrə üz tutublar. Ancaq bir əsas məsələni yaddan çıxarmamaq şərti ilə: harda olsalar, erməniyyəti və Ermənistanı unutmaq şərti ilə.

Deməli, xarici ölkələrdə də normal yaşamaq olar və həttə xarici ölkədə yaşayışa-yaşayış öz ölkəsinə xidmət də etmək olur. Və öz xalqının müdafiəni kifayət qədər müdafiə etmək də olar... Ermənilərin dünyaya səpələnməsinin zaman baxımından vaxtı məhdud olmayan. Səbəblər də çoxdur.

Bütün Sovet dövründə isə tikani məfiillərlə əhatə olunmuş ərazidən kənara çıxmaq asan deyildi. Xüsusilə bələ bir imkan azərbaycanlılar üçün demək olar ki, yox idi. Ermənilər xaricdə olan qohumları ilə əsas əlaqə saxlayırlar, onları Ermənistanə dövət edə bilir, özləri də xarici ölkələrdəki qohumları ilə əlaqəni qorumaq imkanına malik olurlardı.

Bir azərbaycanlının xaricdə qohumu ilə əlaqə saxlaması az qala fəlakət səviyyəsinə çəkilirdi. Adamları vətənə xəyanətə, satqınlığa günahlandırmaq üçün bir doğmanın məktubu da bəs edirdi.

Xarici ölkələrdə getməyən çoxlu səbəbləri ola bilər. Oxumaq üçün, işləmək üçün, tap elə özünə firavan həyat təmin etmək üçün. Və daha bir səbəb də mövcud siyasi vəziyyətlə barışmaq ucubından da mühacirətlər mümkündür. Bələ bir imkan olmayanda isə adamlar özəlörinə qapılmaq məcburiyyətinə qalır. Qulu Məhərrəmli möhz bu psixoloji vəziyyətləri şərh edir. İnsanın əzadlığının olından alan hər hansı bir qaydaya etirazını bildirir və üstelik bu etirazı uğurla əsaslandırır. Nəhayət, yazısının sonunda maraqlı bir misal da verir: "Amerika filmindən məşhur bir epizod yaddırma düşür. Qara dərili fermer hərbiçilərlə istəyən oğlunu şəhərə oxumağa yola salanda dərin kədər

hissi ilə bələ öyüd-nəsihət verir: "get, amma nəyləyirsən ələ, bir də buralara ayaq basma, lap mən ölsəm də, gəlmə, bir də buralara qayıtma". Kinodakı zənci qardaş fəradakı işin-gücün ağırılığında, gündəlik fiziki əzablardan narazı idi, bizim gedənlər və qalanlarımız isə həm də mənəvi sınıqlardan şikayətçidir...". Bəli, mahiyyət budur ki, bir qardaş digərinə zillətli həyatdan çıxmağın yolunu məhdud çərçivəni dağıtmaqda görür. Ancaq bu epizod mənə də yaddaşımızda başqa bir xatirəni canlandırdı. Fətəli Sahib adında çox müddix və istedadlı bir sair vardı. 20-dən çox kitabın müəllifi idi. Ömrünün son illərində prezident ona fərdi təqaüd də kəsmişdi.

Onunla İcərişəhər metrosunun yaxınlığındakı bağda tanış olmuşdum. Çox ciddi ünsiyyət bağlanmışdıq, tez-tez görüşür, birlikdə çay içir, ən müxtəlif

Bəxtiyar Vahabzadə, Anar, Ramiz Rövşən və nəhayət, Resul Rza, Səməd Vurğun, eləcə də Üzeyir bəy, Mirzə Cəlil, Sabir kimi klassikləri təfətt etmək, onların öz yaradıcılıqlarından bütünlü əzəməti ilə görünən obrazlarını daşımağa xələyölmənin haradan, hansı səbəbdən boy göstərdiyini aramaya gəlisir: "Haqiqətəxtarısmı, ucuz sensasiyəni, anlamazlıqımı, yoxsa milli köklərə qasdımı? Bəlkə, nəsiillərin amansız davası, tarixə yanaşmanın təzə üslubu, dayaz arasdırmaları gözə soxməğın yeni tərzidir bu? Bəlkə, mahiyyətcə infantillik və düşüncə qısırlığı yaradan postmodernizm diklə edir bunları? Bəlkə, biz absurd teatrında, zehnimiz kilidilən və çevrəmədə baş verənlərini millətli hansı mənəvi fəlakətlərə aparmasından xəbərsizik?". Əslində, cavabı məlum olan bu ritorik sualları Qulu Məhərrəmli'nin özü demiş, mahiyyətinə vurmaqla biz əsl həqiqəti də qavramış olu-

və korupsiyanın məniyyəti şərhələrinə aşması bu miqdəddə anlaşımlar, yəni torpaq və vətən mahiyyətini çox əsaslıqla gözəndən salır, ucuzlaşdırır. Bursada gördükləri əsasında cəmiyyətin gələcəyi haqqında düşüncələrinin yazıya gətirəkən müəllif sanki vətəndəki acı durumunu bir daha oxucunun gözələrinə önünə gətirir.

Bu gün korupsiyaya və rüşvətə qarşı prezident amansız mübarizə iləndir: "Düşüncəmlər ki, bu kəskin və prinsipial mübarizənin başlanması Qulu Məhərrəmli kimi ziyalılardan da xidmətləri var. Hər halda həyocən təbilib çalan yazılar bələ düşünməyə əsas verir: "Bu günlərdə Youtubədə bir videoya rast gəldim: iki məktəbli uşaq oğlan və qız küçədə türk bayraqlarının yanına keçib gərdəkən, oğlan birdən ayaq saxlayıb geri qayıdır və bayrağı dönə-dönə öpüb çox təbi bir şəkildə bağrına basır. Bəlkə də, o uşaq mənim Bursada gördüyüm məktəbdə əlini məhəbbətlə sinasına qoyub şüvələ döləbt hımmını oxuyan şagirdlərdən idi, bəlkə də, tamamı haşqa bir məktəblidir. Amma bütün hallarda uşaq təbi bir fəhməli bayraqa bürünmüş vətəni duyur, bayrağa sarılır, çünki uşaqlıqdan onun ürəyində haqiqi vətən sevgisi cürcüdlü...". Görünür, Qulu Məhərrəmli gördüyü epizoddan kifayət qədər təsirlənib və ələ bu epizodu da yaddaşına həkk edərkən məqamı yətəndə oxucularla bölüşmək istəyir.

Məndə Qulu Məhərrəmli "cürcüdlü" ifadəsi iləşdib. Cürcümə səf toxunu mümbit yerdə, mümbit şəraitdə bitməsi, dirliyi.

...Görünür, vətən sevgisi də ürəkələrdən əkilən saf toxumlarla bitir, göyür.

"Azadlıq yolunda qalxan bir vuruş" (19.01.2019) yazısı son qorinam əhatə edən hadisələrin xülasəsini təsəritni bağışlayır. 88-ci illin hadisələri, 90-cı illin qanlı yanvarı, azadlıq əməli ilə silahlanmış gənclərin etirazları, Moskva Həydr Əliyevin keçirdiyi mətbuat konfransı, onun məşhur bəyanatı bir-bir Qulu Məhərrəmli'nin dərin mühəkimlələri ilə təhlilə çəkilir.

Elmira Qafarovanın kəskin bəyanatı əslində dövlətin səsi kimi xatırlanır. Bələ bir mürəkkəb şəraitdə ələ müəllifin özünü yazdığı kimi desək, "səratin mürrəkəbləyini baxmayaraq Bəxtiyar Vahabzadə, İsmayil Sıxlı, Anar, Nürəddin Rzəyev kimi ziyalılardan cəsur davranışları mübarizə ruhunun qüvəcəmlərini yaşadırdı". Buarada müəllif dərli rəhbər Paşazadənin Qorbaçovun qəni əməllərini ifadə edən çıxışları da müəllifin diqqətindən kənarda qalır. İmperiya hər cür hiylələrə əl atdırdı, 20 Yanvar qırğımına haqq qazandırdı. Həttə şeyxə dövlət başçısı olmaq təklifini də Primakov və tərəfdarları vermişdilər. Mətn Qulu Məhərrəmli'nin özünəxəş ümumiləşdirməsi ilə bitir: "Gərək tarixi olduqu kimi çətdrasan, çünki hadisələrin xronikasında hər hansı artırma, şişirmə və ya əskiltmə mahiyyəti ciddi çəkilə təhrif edir. Bir də gərək tarixdən ibrət dərsi götürəsən, çünki ibrət götürməyəndə həmin hadisələr daha faciəvi formada təkrarlanırdı". Bəli, bələ bir notisi ələ biz də razılaşırıq. Tarixə sədəqət, gələcəyə xidmətlər. Qulu Məhərrəmli də ələ bunu demək istəyir.

"Galaxya ən söz" kitabında yer alan vətən sevgisi - vətənpərvərlik mövzusunda yazılan düşüncə müstəviyə gətirməklə bu əməlin şüar yox, əməl olduğuna bir daha təsdiqlənməkdə məqsədlir.

Mövzu bitir, ancaq mövzunu özündən gələndə təsəritni ruhuma, varlığı-mıza hopur, bizi gələcək mübarizələrdə üçün səfərbər edir.

Qulunun ömründə hər ilin, hər ayın, hər günün, hər saatın, həttə hər dəqiqənin öz hökümü var. Olsun. Əsas məsələ odur ki, Qulunun həyatında qeyri-səməmi yaşanan, xeyircəhtəqlə, mərdliklə nəfəs almayan bir an bələ yoxdur. Qulu hər şeyi alin təri ilə qazanıb. Və indi onun - 50 yaşının astanasında mənə ələ gəlir ki, Qulunun televiziyada çalışmağa gəldiyi günə qədərki ömrü də sözün yaxşı mənasında programlaşdırılıb. Çünki Qulunun öz peşəsinin öhdəsindən fəvqəladə bir məharətlə gələcəyinə, bütün ölkənin tanıyıb sevdiyi bir şəxsiyyətə, ziyalı kimi yetişməyinə, uğurlu elmi arasdırmalar aparacağına, nəhayət, gözəl ailə başçısı, yaxşı qohum, yaxşı dost olacağına heç zaman şübhə etməmişəm. Qəribədir, bunların hamısı mənə Qulu ilə tanış olduğum ilk gündən bəlli idi. Tək mənə yox, əlli uşağın əllisinə də bəlli idi...

Vaqif BƏHMƏNLİ,

şair-publisist, Əməkdar incəsənət xadimi

məsələləri mütəkirə edirdik. Bir dəfə həcmeç kəçik olan "İki qardaş" poemasını mənə oxudu. Məzmun bələdi ki, qardaşlardan biri kasibçılığa dözmür, xarici ölkəyə gətmək istəyir. O biri qardaş çox yalvarıb vətəni tərk etməyini təkid etsə də, o, sözüdən dönmür. Bələ belə halda böyük qardaş ona əzəyətərlərindən götürdüyü bir ovuca yerləşəcək həcmeç olan daş verir. Kiçik qardaş təəccüblənir, "bu nəyə lazımdır", - deyir. Böyük qardaş da ayrınlıq kədəri altında sakit-sakit bələ cavab verir: "Götür, vətən daşdır, bələ kə gərayın oldu". Ayrıllıq məqamında kiçik qardaş onun sözünü sındırır, daşçı özüylə götürür. İş ələ gətirir ki, uzaq diyarada kiçik qardaşın bütün arzularını pəni olar, çəxilmaz vəziyyəte düşür, vətən arzulayır. Amma əli heç yere çətmir. Və o vətən daşına yaddır. Daşçı tapıb ovuca alır, daşın üstünə göz yaşları tökür və sonra həmin daşla başına döyür. Beləcə, vətənin bütün əməllərini hamısından yuxarıda olduğuş şərt olaraq yaddaşımıza yazılır və Qulu Məhərrəmli də bunu demək istəyir. Prinsipcə o, xaricə gətməyin, hansısa ölkədə arzularını gərçəkləşdirməyin ələyhdəri deyil, amma vətəni də unutmayasan.

"Milli dirtiliyin ruhu üçün" (07.09.2017) yazısına müəllif ingilis yazıçısı Alen Milinin bələ bir fikrini epifraq fədlir: "Bir çox qədim mədəniyyətlər əzəlir: diyarları itirdiklərinə gözə dünya şahməndən silinmişdir". Demək, bizə məlum olar ki, Qulu Məhərrəmli əslində milli dirtiliyin yaşaması üçün əxlaq dəyərlərini qorumağın vacibliyini diqqətə çəkir. Bu qeydlərində müəllif bir neçə ad çəkir. Abbas Səhhət, Abdulla Şaiq,

ruq. Ümumiyyətlə, Qulu Məhərrəmli öz üslubuna uyğun olaraq adamları ardıcıl sıralanmış suallarla düşünməyə vadar edir. Və burada qər incəsənətdən ölümlə rəqs adlanan quravirlərin məzmununa da diqqət olur ki, millətin ruhunu öldürməyə yönəlmiş və ya, hamısı ölümlə rəqs mahiyyəti döşəyir. "Vaxtilə Üzeyir Hacıbəyli yazırdı ki, bir millətin dünyanı gərdəşinə tab gətirmə bilməsi üçün hərbi, iqtisadi və mənəvi qüdrəti olmalıdır. Bu sırada mənəvi güc ələ çəken böyük müfəkkir qeyd edirdi ki, millətin ruhu dərli, məniyyəti üstün olarsa, o zaman hərbi və iqtisadi qüdrəti də yaratmaq da asanlaşar. Deməli, bəzi "üləmlər" və media "cəngavərləri" millətin ruhunu dərli saxlamaq, onu güclü görmək istəyirsə, dəyərləri gözəndən salmaq şəkrindən ələ çəkməlidir. Əlbəttə, məqsəd mənəvi bəhrələndə düşmüş cəmiyyəti bətrəmaq yox, onu xilas etməkdirsə...". Kifayət qədər nəzəri gücü olan bu parça ilə müəllif bir daha xatırladı: "Milli ruhun və vətənin yoxdursa, demək, özün də yoxsan. Milli ruhun, tarixi yaddaşın üzərinə gedib onu dağıtmaq istəyirsənsə, demək, ölümlə rəqs edirsən. Bu, çox təhlükəlidir". Əslində, ölümlə rəqs obrazı ilə Qulu Məhərrəmli həyocən təbili çəkir.

"Ruhla duyulan vətən sevgisi" (23.10.2017) mətni də kifayət qədər düşüncədir. Bu yazıda Qulu Məhərrəmli bələ bir təziş şərh etmək və mahiyyəti oxucuya gətirməkdə məqsədi ni qarşınsa qəyir: "Vətənpərvərlik şüar yox, əməldir". Müəllif bu qeydlərini Osmanlı İmperiyasının ilk paytaxtı olan Bursa şəhərinə əzəmiyyət vaxtı gördüklərinə əsasən yazıb. Vətən, torpaq anlayışları nə qədər uca tulsula da, rüşvət